

LANDSHAFT DIZAYNI BO'YICHA TA'LIM: MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR

Radjarova Zuxra Tirkashevna.

Nizomiy nomidagi TDPU

*Maktabgacha ta'lim texnologiyasi dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)*

Annotatsiya: Landshaft dizaynini o'rgatish shunchaki turli xil landschaft loyihalarini bajarish bo'lishi mumkin emas, bunda o'qituvchidan katta mahorat va va ijodkorlik talab qiladi. Landshaft dizayni landschaft me'morchiligi ta'limida markaziy o'rinni egallaydi. Maqolada landschaft dizayn darslarini loyihalashda texnologik, pedagogik, uslubiy va psixologik jihatlarni unobatga olib integrasion darslarni tashkil etish muhimligi keltiriladi Ushbu jihatlarni turli sohalar, o'qitish strategiyalari va imkoniyatlaridan mahorat bilan foydalanishni belgilaydi.

Kalit so'zlar: Landshaft dizayni, ta'lim, pedagogik takliflar, uslubiy takliflar.

Landscape design education: problems and proposals

Abstract: The article emphasizes the importance of organizing integrated classes, taking into account technological, pedagogical, methodological and psychological aspects in the development of landscape design lessons. Landscape design is central to landscape architecture education. Learning landscape design is not just about doing various landscape projects, it requires great skill and creativity from the teacher. These aspects determine the skillful use of various directions, strategies and learning opportunities

Key words: Landscape design, education, pedagogical proposals, methodical proposals.

Kirish. Landshaft dizayni fan va san'atdir, shuning uchun u ob'ektiv va sub'ektiv yondashuvlarni nazarda tutadi va katta va inklyuziv bilimlarni talab qiladi. Ushbu shartlar turli sohalar, o'qitish strategiyalari, ko'plab tadbirlar, imkoniyatlar va amaliy tadqiqotlar bilan shug'ullanish zaruriyatini ko'rsatadi. Ta'kidlash joizki landschaft dizayni o'quvchining tasavvuri, madaniyati va sezgirligini rivojlantirib, bilim, tajriba va mulohaza yuritishga keng yo'l ochib beradi.

Landshaft me'morchiligi ta'limi murakkab jarayon bo'lib, landschaft bilan bog'liq murakkablik va landschaft me'morining roli bilan izohlanadi. U ushbu sohada nazariy, amaliy strategiyalarning kuchli o'zaro bog'liqligi va ifodalanishi bilan

tavsiflanadi. Olib borilgan o'rganishlar shuni ko'rsatadiki, landshaft dizayni ta'limi bo'yicha xorijiy olimlar tomonidan bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Schön (1987), Dutton (1991), Ochsner (2000), Owen (2006), Eaton (2006), Roncken (2008) va boshqalar orasida dizayn yoki landshaft dizayni ta'limida o'zgarishlar zarurligiga e'tibor qaratgan. Schonning fikricha o'qituvchi o'z faoliyatiga tanqidiy yondashishi va qilgan ishi xususida mulohaza yuritishi lozimligi ta'kidlangan. Ushbu g'oya landshaft dizayni vositasida talabalarda kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish zaruriyatini asoslaydi. Bu o'quv dasturlari va texnik yordamni tan olishdan ko'ra, landshaft dizayni bo'yicha ta'limda eng muhim bo'lgan o'qituvchilar va talabalarning istiqbolli harakatlantiruvchi munosabatlaridir. Ushbu yondashuvda landshaft arxitekturasi va landshaft dizaynini o'qitishni tashkil qilish uchun nazariy landshaft arxitekturasi va ta'lim sohalarida intizomiy qadriyatlarni yanada kuchliroq qo'llash zarur.

Landshaft dizayni bo'yicha samarali ta'lim strategiyasi qanday shakllantirilishi mumkin va uni qanday qo'llash mumkin? Landshaft dizayni bo'yicha ta'lim amaliyotlarining hozirgi tuzilmasida jarayonni qamrab oluvchi amaliy tadqiqotlar, ramkalar yoki strategiyalar mavjud emas. An'anaviy va qabul qilingan metodologiyalar, yondashuvlar va amaliy tadqiqotlar mavjud bo'lib, ularda muvaffaqiyat qozonish mumkin, ammo odatiy hol - bu pedagogik yordamga ega bo'lmagan va zaif intizomiy bazaga ega bo'lgan yagona amaliyotdir.

Landshaft dizaynini o'rgatish bir nechta sohalarni, jarayonlarni va maqsadlarni birlashtiradi. Bu aniq texnik protseduralar va original echimlar bilan bog'liq.

Milliy madaniyat, ekologiya, estetik va axloqiy sohalarni o'zida mujassam etgan landshaft arxitekturasi o'qituvchidan kuchli intizom va kasbiy, pedagogik, psixologik bilim va kompetensiyalarga ega bo'lishni nazariy takliflarni amaliy harakatlar bilan birgalikda olib borish zaruriy ahamiyat kasb etadi.

Biz quyida studiyada landshaft dizaynini o'qitish bilan bog'liq bo'lgan ba'zilarini takrorladik. Bu takliflar asosan pedagogik va metodik sohalarni qamrab oladi. Olib borayotgan tadqiqotimizning maqsadi landshaft dizayni vositasida talabalarda kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Bunday muammolar va takliflar bizning madaniyatimizni tavsiflovchi xilma-xillik va murakkablik, shuningdek, landshaft dizaynidagi kontseptual jarayonning tabiati asosida turli vaziyatlar va dinamikaga moslashtirilgan ochiq modelga kiritilgan.

Intizomiy, kasbiy va pedagogik darajalarda doimiy ravishda qurilayotgan landshaft dizaynini o'qitishni ko'rib chiqish muhim.

Studiya, kasbiy amaliyotga yondashuv sifatida, tabiiy ravishda dinamikdir; u intizomiy va kasbiy innovatsiyalar talablarini yangilaydi. Shuning uchun biz uslubiy yondashuv va didaktik jihatlariga e'tibor qaratishimiz muhim. Shunday qilib, bizga idrok etish, mulohaza yuritish va bahs-munozaralar sohasida ko'proq markazlashtirilgan - mahsulotlarga nisbatan jarayonga ko'proq e'tibor qaratiladigan va har bir talabaning bilimi va motivatsiyasini rivojlantirishga asoslangan - tadqiqot, tajriba va aks ettirishga imkon beradigan studiyalar zarur. Bunday ta'lim amaliyotlari kundalik landshaftlar, boy milliy-madaniy san'at va zamonaviy landshaft dizaynida barqaror bo'lishi kerak, har doim aks ettirish va tanqidiy fikrlash imkoniyatlarini ta'kidlab, professional yondashuvning maqsadlari bilan uyg'unlashishi kerak.

Integratsiyalashgan studiyalar talabalarning olgan bilimlarini amaliyotga qo'llashda, kasbiy rivojlanishga keng imkoniyat yaratadi. Bunday tanlov turli sohalarda (texnik, estetik va falsafiy) sifat va xilma-xillik standartlarini o'z ichiga olishi lozim. Bu amaliyot talabaning fikrlashi bilan to'ldirilishi kerak. Bundan tashqari, biz ular bilan birgalikda bunday voqealar bilan bog'liq eng muhim jihatlarni aniqlashtirishimiz muhim.

Studiyaning tabiati va ko'lamini tushunishni osonlashtirish uchun har bir studiya va barcha studiya ishlarini o'quv darajasida ushlab turish, kuchli dasturiy tuzilishga (yaxshi belgilangan va batafsil) o'z vaqtida tegishli ma'lumotlarni (miqdor va sifat) taqdim etish muhimdir.

Bu boshlang'ich bosqichlarda - landshaft dizayni jarayoni va tegishli vositalarni ta'kidlash uchun muhim ahamiyatga ega.

Dastlabki landshaft dizaynida talabalar landshaftni idrok etish va landshaft dizayni bo'yicha bilim va aloqa ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. Landshaft dizayni vositalari, terminologiya va tillar, shuningdek, metodologiyalar bilan tanishish jarayonida aniq markazlashtirilgan lahzalar bo'lishi zarur.

Asosiy vosita sifatida modellardan foydalanish va videotasvirlarni ham qo'llash samaralidir. Haqiqiy makon to'rt o'lchovga ega. Bu fakt modellar va videolarning foydaliligini ko'rsatadi.

Modellar (studiya ishida va professional amaliyotda keng qo'llanilgan) asosan yakuniy taklifni ko'rsatish uchun ishlatiladi, ammo tadqiqot va sinov echimlari (masalan, ishchi modellar) uchun vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shunday qilib, modellar va eskizlar talabalarda vizual fikrlash imkoniyatini beradi. Ular mavhum dunyo g'oyalarini jismoniy fazoviy o'lchovlarga etkazishda muhim vositadir.

Va video to'rtinchi o'lchovni ifodalash uchun muhim imkoniyat bo'lishi ham mumkin.

Global landshaft tushunchasini aks ettiruvchi o'qitish yondashuvi. An'anaviy landshaftlar toifalari - shahar, qishloq va sanoat - landshaft dizayni kurslarida odatiy mavzulardir (ko'pincha studiya darajalari ushbu tasniflar asosida tashkil etiladi yoki nomlanadi). Shu bilan birga, zamonaviy landshaft uzluksiz va aralash ko'p tizim sifatida qaraladi - bu global landshaft kontsepsiyasida mavjud bo'lgan g'oya.

Yangi kontsepsiya an'anaviy o'qitishdagi bo'shliqlarni to'ldiradi. O'qitish quyidagi jarayonlarga e'tibor berishi kerak: keys-stadining ortib borayotgan murakkabligi; boshqariladigan xususiyatlarga ega landshaftlar, kamroq qiyinchilik va kichikroq o'lchamlar, ular kamroq o'zgaruvchilarni birlashtiradi va qaror, tarkibiy qismlarni, kontekstni o'rganish va masshtablar o'rtasidagi aloqani faollashtirish uchun moslashtirilgan, sodda kontekstlar.

Turli xil ta'lim strategiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.. Masalan, ta'lim strategiyalaridan foydalanishni diversifikatsiya qilish g'oyasi bir necha jihatlar asoslanadi: intizom sohasi (ham ilmiy, ham badiiy); turli dizayn metodologiyalarining mavjudligi; landshaft dizayni ta'limining tabiati (amalda o'rganish, o'quv va tanqidiy); studio pedagogik masalalar bo'yicha so'nggi tadqiqotlar; heterojen talabalar olami (kelib chiqishi va bilimlari).

Bunday ochiqlik bilim, tushunish va ko'nikmalarning integratsiyalashuviga yordam beradi. Bu har bir talaba yoki guruhning qiziqishlari, individual xususiyatlari va motivatsiyasini qondirish uchun ko'proq imkoniyatlarni beradi.

An'anaviy "tahlil, sintez va baholash" modeli, "izlanish modeli", "kontsepsiya-test modeli", "ishtirokchi model" boshqalar orasida muhim ahamiyatga ega. Shu ma'noda har bir studiya ishiga mos keladigan metodologiya va shu bilan birga talabalarning o'z metodologiyasini ishlab chiqish imkoniyatini qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Fikrlash harakatlarini boyitish. Studiyadagi keng tarqalgan amaliyot landshaftni o'zgartirishni so'rashdir (dastur yoki ba'zi maqsadlarda).

Fikrlash harakatlari nazariya, tadqiqot va amaliyotni birlashtirishni qo'llab-quvvatlaydi. Bu talabalar uchun amaliy rejimda o'zlarining dizayn jarayonini aks ettirish va o'rganish uchun boshlang'ich nuqta bo'ladi. Talabalar uchun muhim

tadqiqot landshaft idrokining asoslarini va kelajakdagi tadbirlarda qo'llaniladigan asosiy qadriyatlarni topadi.

Tajribalarni rag'batlantirish. Maqsad talabning jarayonda mavjudligini va ularning hissiy ishtirokini kuchaytirishdir. Aniq vaziyatlarni yaratish orqali o'rganilishi kerak bo'lgan yondashuv: Korajud taklif qilganidek, jarayonga ishtirok etish, u erda odatdagidan ko'proq vaqt o'tkazish; chuqur bilim va dizaynerning jarayon bilan bog'lanishining muhim ahamiyatini targ'ib qilish; ish tashriflari davomida ba'zi takliflar kiritish; tadqiqot va tajriba o'tkazish imkoniyatini berish, dizaynerlar, qaror qabul qiluvchilar va potentsial foydalanuvchilar ishtirokida kompozitsiyalar, muhit, yo'llar, sirtlar, teksturalar yoki elementlarni taqlid qiluvchi texnik sinovlardan o'tkazish samarali natijani beradi.

landshaft dizayni sohalari (estetik, madaniy, ekologik, axloqiy va pedagogik). Landshaft dizayni turli komponentlar, sohalari va vositalarni o'z ichiga oladi, xususan: innovatsiyalar; kompozitsion standartlar, lug'at va strukturaviy komponentlar (rasmiy munosabatlarda ifodalangan, fazoviy va tizimli); tipologik ma'nolar (kosmik tipologiyalar va elementlar); tarixiy pretsedentlar; taqlid qilish va qayta talqin qilish amaliyotlari; axloqiy va axloqiy fazilatlar.

Eng muhim sohalari estetik, ekologik, madaniy, axloqiy va pedagogik sohalari bilan bog'liq, shuning uchun ularni kuchaytirish muhim.

Binobarin, landshaftning dinamik, ko'p funksiyali xarakteri va moslashuvchan yechimlar nuqtai nazaridan landshaft komponentlari tomonidan ifodalangan va tuzilgan bunday sohalarni ta'kidlash, takomillashtirish va tafsirlash orqali o'qitishni qo'llab-quvvatlash lozim.

Talabalarda madaniyatlararo jamiyatning jismoniy va psixologik talablari va istaklari haqidagi tushunchalarini rivojlantirish zaruriy ahamiyat kasb etadi. Bu makon sifati ularning jismoniy xususiyatlariga (rasmiy, funktsional va moddiy) va u taqdim etadigan hissiyotlarga asoslanadi. Birinchisi chizmalar va modellarda aniqroq va oson ko'rinadi; ikkinchisi, bu tasvirlar orqali qadrlash qiyinroq, hatto imkonsizdir. Haqiqiy vaziyatlarga hissiy reaksiyalarni aniqlash va taqqoslash uchun sezgir sohaga tegishli bo'lgan tarkibiy qismlarni o'rganishda talabalarni tanishtirish muhimdir. Bundan tashqari, ular yaratadigan ideallashtirilgan va sezgir javobni yaqinroq simulyatsiya qila oladigan vositalar va boshqa holatlarni o'rganish muhimdir.

Texnologik va virtual muhitlardan foydalanish. Axborot va virtual aloqaning yangi texnologiyalari (Internet va chizma vositalari) yutuqlarni oshirishga imkon beradi (ma'lumotlarga kirish, ishlov berish va simulyatsiya ob'ektlari va

bo'shliqlari). Ular o'qitish strategiyalari orqali doimiy va asta-sekin rag'batlantirilishi va rivojlanishi kerak.

Bu hech qachon o'qitishda, studiyadagi an'anaviy amaliyotlarda (amaliy bilimlar, harakatlarni boshqarish va tanqidiy baholash) va loyiha texnikasi va vositalarida (ko'p omillarni tahlil qilish va talqin qilish, joy tajribasi, dizayn bo'yicha) asosiy rol o'ynamasligi kerak. Aksincha keng aloqa o'rnatish, tanqidiy fikrlash, g'oyalarni muhokama qilish, sintez va qaror qabul qilish kabilarni vositalar va aloqa imkoniyatlari bilan uyg'unlashishi samaralidir.

Xulosa. Biz ko'rib chiqqan savollarni hisobga oladigan bo'lsak, landshaft dizaynini o'qitishda katta muvaffaqiyatlarga erishish uchun o'zaro bog'liq bo'lgan o'quv, uslubiy va intizomiy strategiyalarni doimiy ravishda baholash zarur. Shunday bo'lsa-da, ko'rib chiqilgan masalalarni doimiy ravishda, kengaytirilgan vaziyatlarda, tajriba, natijalarni taqqoslash va ular ustida fikr yuritish orqali sinab ko'rish kerak.

Ushbu takliflar bilan biz landshaft dizayn fanini o'qitishda va aniqrog'i, landshaft dizayni ta'limotlarida boshqacha yondashuvga yana bir qadam qo'yishga umid qilamiz. Ushbu qadam, peyzaj arxitekturasi ta'limi kelajakda davom etishi kerak bo'lgan uzoq yo'lning dastlabki bosqichiga tegishli.

Adabiyotlar:

1. Dutton T (ed), 1991. Voices in architectural education. Cultural politics and pedagogy. Bergin & Garvey, New York.
2. Eaton M, 2006. Revisiting philosophy and education in landscape architecture. In: Proceeding of Design Research Society, International Conference. IADE, Lisbon.
3. Freire M, 2011. Towards a different approach in teaching landscape design. PhD thesis, University of Évora, Portugal.
4. Artikbayeva A. A. Development of professional competencies of students based on social cooperation. Vol. 2 No. 2 (2023): Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal.
5. Гавхар Акбаровна Камалова. Социально-педагогическая сущность развития профессиональной компетентности учащихся на основе интегративного подхода. Intellectual Education Technological Solutions And Innovative Digital tools. 2023. 213-221
6. Xalilova Dilnoza Furqatovna. "Maktabgacha ta'lim tashkiloti bo'lajak tarbiyachilarining ijtimoiy kompetensiyasini shakllantirish". Ta'lim sifati – Yangi

O‘zbekiston taraqqiyotini yanada yuksaltirishning muhim omili, Qo‘qon 21 iyun 2023 yil. 677-679.

7. D.Kh. Sadikova. European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices ISSN (E): 2938-3625 Volume 1, Issue 2, May, 2023 162 | P a g e Study of Foreign Experience in The Application of Steam Technologies in Preschool Education PhD, Senior Teacher of Tashkent State Pedagogical University
8. Radjapova Zukhra Tirkashevna. “Specific Characteristics of Development of Personal Creative Ability”. TELEMATIQUE . Volume 21 Issue 1, 2022, 6840-6846
9. Lola Namazbayeva. Content factors and principles of preparing future educators for research activity. European international journal of pedagogs. 2023. Pages: 24-39.